

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE STRIJD OP CELEBES GEDURENDE JANUARI, FEBRUARI EN MAART 1942

II. (Slot van blz. 347)

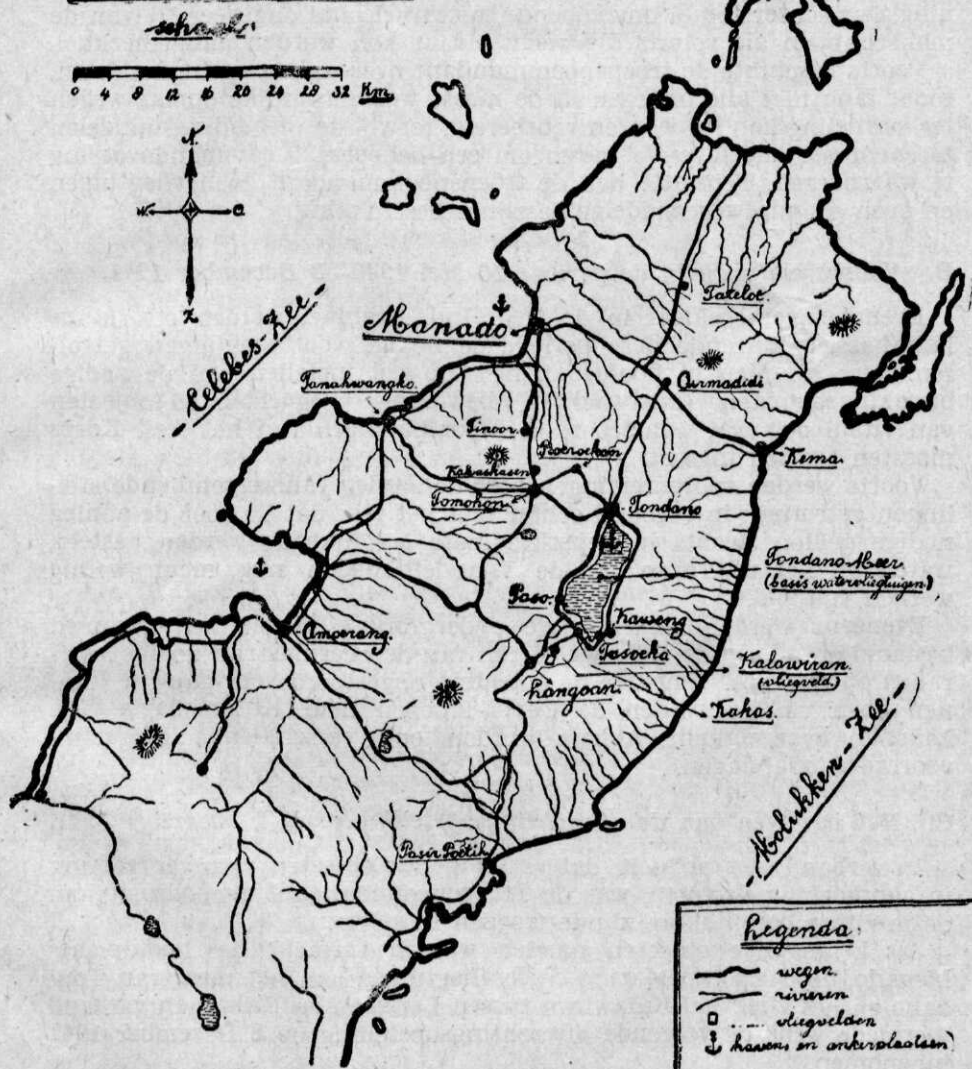
De oorlogstaak van deze troepen omvatte:

1. het afslaan van een gebeurlijke „coup de main”;
2. het afslaan van een vijandelijke landing c.q. tot het uiterste weerstand te bieden; indien tenslotte een geregeld gevecht noodzakelijk zou moeten leiden tot algehele vernietiging der troepen, overgaan tot de guerillastrijd;
3. de verdediging van de Marine-vliegbasis Tasoeka;
4. de verdediging van het in aanleg zijnde vliegerrein bij Langoan;
5. De bewaking van het in aanleg zijnde noodlandingsterrein West van de weg Aiermadidi—Tateloë.

Voor de uitvoering van de hierboven omschreven taak waren de ondervolgende strijdkrachten beschikbaar:

- a. de staf van de troepencdt.
- b. 1 beroeps cie inf. bestaande uit Menadonezen uitgebreid met 3 gemengde brigades van de „vaste bezetting Menado”; totaal alzo 12 brigades beroepsinf. Deze compagnie was met karabijnmitrailleurs bewapend. Bij deze compagnie was 1 sectie mitrailleurs ingedeeld. Voorts waren 3 overvalwagens, elk voorzien van 1 mitr. (12,7 mm) beschikbaar.
- c. het Reserve Korps van oud-militairen bestaande uit een staf, 4 cien, elk van 8 brigades en een detachmentement van 3 brigades. Slechts één van de 4 cien was uitgerust met karabijnmitrailleurs.
- d. 1 K.V. compagnie van 9 brigades zonder karabijnmitrailleurs.
- e. 1 Eur. militie Compagnie van \pm 100 man, waarvan de helft ongeoeffend was.
- f. 1 Inheemse militie Compagnie ter sterkte van 400 recruten.
- g. de Stadswacht Menado sterk 100 man, bewapend met gevorderde en verouderde jachtgeweren.
- h. Artillerie bestaande uit 1 kanon van 7.5 L.30. Verder 3 kanons van 3.7 cm, gemonteerd op vrachtauto's, voor de bewaking van het Tondano-meer, waaraan de Marine-vliegbasis Tasoeka was gelegen.
- i. Genie, intendance en geneesk. personeel.
- j. de luchtbeschermingsdienst.
- k. het vernielingskorps.

- De Minahasa -

IV. Actie in de Minahasa (Noord-Celebes).

BIJLAGE: Schetskaart van de Minahasa (kaart IV).

A. Taak en beschikbare troepen.

Als Commandant van de troepen in N. Celebes was aangewezen de troepen-cdt. te Menado.

1. Voorts waren voor de verdediging van de vliegvelden nog 10 karajin-mitrailleurs beschikbaar.

De troepensterkte bedroeg in totaal ongeveer 1500 man; de bewapening was echter totaal onvoldoende, terwijl slechts ongeveer $\frac{1}{4}$ van de manschappen als volwaardig vechtsoldaat kon worden aangemerkt.

Voorts beschikte de troepencommandant over weinig springmiddelen, zodat lang niet alle bruggen in de meest waarschijnlijke opmarswegen ter vernieling konden worden voorbereid, terwijl de verbindingsmiddelen te enenmale onvoldoende waren om een behoorlijke commandovoering te waarborgen. Tenslotte had de troepencommandant geen vliegtuigen en geen grondafweermiddelen te zijner beschikking.

B. Voorbereidingen in de periode 10 Mei 1940—8 December 1941.

Evenals overal elders in de Ned. Ind. Archipel werden ook in de Minahassa gedurende deze periode de nodige voorbereidingen getroffen. Deze kwamen in hoofdzaak neer op het instellen van de nodige bewakingsdiensten (kustwachten, bewaking vliegvelden en objecten van vitaal belang), waartoe ruim 2 compagnieën van het Res. Korps moesten worden ingezet.

Voorts werden voorbereidingen voor de aanleg van verschillende stellingen getroffen; in verband echter met het feit, dat de voor de aanleg nodige gelden slechts in beperkte mate beschikbaar werden gesteld, waren bij het uitbreken van de vijandelijkheden nog maar weinig werken voltooid.

Eveneens werden verschillende ondergrondse magazijnen gebouwd bestemd om hierin de voor het voeren van de guerillastrijd nodige voorraden op te slaan. Teneinde de opleiding ongestoord voortgang te kunnen doen vinden werden de Depôt-Troepen naar Kotamobagoe (zie kaart I) overgebracht. Aldaar werden ook verschillende magazijnvoorraden opgeslagen.

C. Het innemen van de afwachtingsopstellingen op 8 December 1941.

In verband met het feit, dat verschillende objecten voor verdediging in aanmerking kwamen, was de Troepencommandant genoodzaakt om de te zijner beschikking zijnde troepen te splitsen.

Als belangrijke objecten moeten worden vermeld de hoofdplaats Menado, de basis van Marine Watervliegtuigen aan het meer van Tondano en het vliegveld Kalawiran tussen Langoan en Kakas. In verband hiermede werd de volgende afwachtingsopstelling op 8 December 1941 ingenomen.

- a. De beroepscompagnie inf., 1 sectie mitr. en 1 stuk 7,5 cm., zomede de stadswacht te Menado. Voor het geval deze troepen niet bij machte zouden zijn om zich aan het kustfront te handhaven zouden zij een vijandelijke opmars van Menado in Z. richting naar Tomohon ter hoogte van Tinoor en Kakaskasen in van te voren ingerichte stellingen (over het algemeen veldversterkingen) moeten vertragen.
- b. 1 brig. inf. te Aiermadidih bestemd om met de te Kema gestationeerde 2 brigades een eventuele vijandelijke opmars van Kema in

de richting Menado, ongeveer 1 km A. van Aiermadidih te vertragen.

- c. Een mobiele colonne bestaande uit 6 vrachtauto's waarop gemonteerd 3 stukken van 3.7 cm (oud Marine geschut) met 4 brigades van het Res. korps te Posso ter verdediging van het meer van Tondano.
- d. 1 brig. van het Res. Korps te Tasoeka (Marine basis).
- e. 1 brig. van het Res. Korps, zomede het Commando van de verdediging van het Tondanomeer en Vliegveld te Kalawiran waren ondergebracht te Kakas.
- f. 3 brig. van het Res. Korps, zomede 1 gepantserde auto (overvalwagen) op het vliegveld Kalawiran.
- h. 1 sectie van de Kort Verband Compagnie te Kakas als reserve in handen van de Troepencommandant van N. Celebes.
- k. De Kort Verband Compagnie (min. 1 sectie) te Langoan als reserve in handen van de Troepencommandant van N. Celebes.
- l. De stof van het Troepencommando N. Celebes met 1 compagnie van het Reserve Korps te Tomohon.

Voorts werd tot vulling van de magazijnen, bestemd voor de guerillastrijd, overgegaan.

D. *Vijandelijke activiteiten vóór de landingen.*

Op 10 Dec. '41 verscheen het eerste vijandelijke vliegtuig boven Menado; nadien hadden vrijwel dagelijks luchtverkenningen plaats boven de Minahassa; veelvuldig werd het in aanleg zijnde vliegterrein bij Langoan verkend. Enige malen werden door de jagers de kustwachten beschoten, terwijl bij een beschieting van een afdeling militairen nabij de haven van Menado, de ter vernieling voorbereide copra-goedangs werden getroffen en tot de grond afbrandden.

Op 26 Dec. '41 had een beschieting plaats van de Marinevliegbasis te Tasoeka, door 7 Navy-O-toestellen, waarbij de 4 op het meer voor anker liggende Marine vliegtuigen en een toevallig juist gearriveerd K.N.I.L.M.-toestel in brand werd geschoten; onzerzijds waren tengevolge van deze actie enige doden en veel licht gewonden te betreuren.

Tengevolge van de geleden verliezen werd de Marine Basis te Tasoeka opgeheven. Na deze actie werden geen Ned. vliegtuigen meer boven de Minahassa waargenomen, terwijl ook spoedig daarna alle scheepsverbindingen werden verbroken.

E. *Het verloop van de strijd.*

In de namiddag van 10 Jan. '42 werd de nadering uit N. richting gemeld van een vijandelijk smaldeel, waarbij een aantal transportschepen.

Naar aanleiding van bovenstaand bericht werden door de troepencdt. de volgende maatregelen getroffen:

- a. Alle troepen werden in hunne kwartieren geconsigneerd.
- b. De kuststelling Menado werd door de daartoe aangewezen troepen bezet.

- c. De vernielingsploegen werden op hun posten gereed gesteld om op het eerste bevel tot uitvoering van de geprojecteerde vernielingen over te gaan.
- d. Alle onder-cdtn. en het Binnenlands Bestuur werden op de hoogte gesteld van de Jap. bedreiging.

Kort voor middernacht werden 4 schepen gesignaleerd op de rede van Kema, terwijl de kustwacht te Menado melding maakte van de hoorbaarheid van zware scheepsmotoren in de baai van Menado.

Nadat voldoende aanwijzingen waren verkregen van de op handen zijnde landingen (zowel op de W. als de O. kust), werd de uitvoering van de geprojecteerde vernielingen gelast.

- In de vroege morgen van 11 Januari hadden 2 landingen plaats t.w.:
- I. om 3.00 nabij Kema ten Noorden van een door slechts 2 brigades bezette kuststelling.
 - II. om 4.00 bij Menado ten N. en ten Z. van de voorbereide kuststelling, die bezet was door 1 cie. beroeps Inf.

In verband met de landing van de vijand over een breed front, waren de bij Kema opgestelde brigades gedwongen op Aiermadidih terug te vallen. Gedurende hun terugtocht slaagden zij erin om de in de weg liggende brug door middel van brandstichting te vernielen, waardoor de vijandelijke opmars enigszins werd vertraagd. Te ongeveer 9.00 ontwikkelde de vijand zich met overmachtige krachten tegen de door onze troepen ten O. van Aiermadidih ingenomen stelling. Hoewel de vijand bij het daar ontwikkeld gevecht verliezen leed, vermochten de daar opgestelde brigades de vijandelijke opmars niet te stuiten. Voorafgegaan door tanks stootte de vijand door en wist te 18.00 Tondano te bereiken.

De landing N. en Z. van Menado.

Ook hier geschiedde de landing op een breed front en met overmachtige troepen, zodat onze aan de kust opgestelde troepen de vijand slechts weinig verliezen hebben kunnen toebrengen. Door na de landing onmiddellijk naar de van Menado naar Tomohon lopende weg door te stoten, wist de vijand het terugtrekken van onze troepen in die richting te voorkomen.

Zoals boven aangegeven hadden deze troepen de opdracht om na het bieden van weerstand in het kustfront op de ter hoogte van Tinoor ingerichte stelling terug te vallen. Aangezien deze stelling tengevolge van 's vijands actie niet langs de weg kon worden bereikt, waren onze afdelingen gedwongen om verspreid door het terrein op genoemde stelling terug te trekken, waardoor een aanmerkelijke vertraging ontstond.

M a a t r e g e l e n v a n d e T r o e p e n - C o m m a n d a n t.

Zoals reeds eerder gemeld beschikte de Troepen-Commandant over de volgende reserves:

- 1 Compagnie van het Res. Korps te Tomohon.
- 1 Kort Verband Compagnie (min. 1 sectie) te Langoan.
- 1 Sectie van de Kort Verband Compagnie te Kakas.

Op het bericht van de landingen bij Kema en Menado, werden door

de Troepencommandant 5 brigades van Tomohon naar de nabij Tinoor ingerichte stelling gezonden, teneinde aldaar onze uit Menado terugvallende krachten op te vangen; 3 brigades werden voorlopig te Tomohon in reserve gehouden. Te 8.00 uur werd bericht ontvangen, dat de vijand ter hoogte van Tanahwangko landingspogingen ondernam. In verband met het feit, dat zich aldaar slechts 1 brigade bevond en in de van genoemde plaats naar Tomohon lopende weg nagenoeg geen hindernissen werden aangetroffen, besloot de Troepencommandant de te Langoan opgestelde 2 secties van de K.V. compagnie naar Tomohon aan te trekken. Deze secties hadden nauwelijks hun opstellingsplaatsen verlaten, toen de vijand ertoe overging om boven het vliegveld Kalawiran een 700-tal parachutisten neer te werpen. Hoewel deze door de aldaar opgestelde troepen warm werden ontvangen — ongeveer 35 Jappen w.o. de commandant liet daarbij het leven — kon de bezetting van het vliegveld niet worden voorkomen. Ook de inmiddels uit Poso en Kakas aangetrokken troepen slaagden er niet in om de bezetting van het vliegveld te verdrijven.

Gelet op de geleden verliezen en de weinige te zijner beschikking zijnde troepen, besloot de commandant te Kakas om na het Marinevliegveld te Tasoeka te hebben vernield, zijn troepen voor het voeren van de guerillastrijd te verzamelen.

Te 12.25 werd van Kaweng naar het terrein Oost van het Tondano-meer afgemarcheerd.

Ook de langs de weg Menado-Tomohon gevoerde strijd had geen gunstig verloop.

Al spoedig waren de ter hoogte van Tinoor in stelling gebrachte troepen genoodzaakt om in verband met het oprukken van de vijand in breed front in Z. richting terug te trekken, waar zij werden opgenomen door troepen, welke ter hoogte Kakaskasen in stelling waren gebracht.

Zoals uit het bovenstaande blijkt werden onze troepen door de uit verschillende richtingen ingezette aanvallen in een zeer moeilijke positie gebracht.

Kort na de aanval van de parachutisten werd een landing ter hoogte van Amoerang uitgevoerd, waardoor de vijand de beschikking over nagenoeg alle in de Minahassa lopende wegen kreeg.

In verband met de vijandelijke bedreiging van verschillende zijden achtte de Troepencommandant het ogenblik gekomen om tot het voeren van de guerillastrijd over te gaan. Bij het invallen van de duisternis van 11 Januari 1942 hield dan ook de geregelde strijd in de Minahassa op.

De guerillastrijd.

De voor die strijd beschikbare troepen bevonden zich in de avond van 11 Januari 1942 in hoofdzaak in 2 hoofdgroepen. Een groep, waarbij de Troepencommandant van N. Celebes, in de omgeving van Roe-roekan ten N.O. van Tomohon en 1 groep onder commando van de gewezen Commandant van Kakas te Kaweng (aan de Z.O. punt van het Tondanomeer). Door deze troepen werd in de komende dagen met succes tegen 's vijands verbindingen opgetreden, doch tengevolge van

de door de Japanner uitgeoefende terreur op de bevolking, kon al heel spoedig van die zijde niet meer op medewerking worden gerekend. Voorts leende het over het algemeen open terrein, doorsneden door veel wegen en paden, zich minder goed voor een gedekte verplaatsing van de guerilla-eenheden.

Tenslotte bleken verschillende ondergrondse magazijnen te zijn leeggeroofd, zodat ook de verpleging zorgen ging baren.

Op 20 Januari besloot de Troepencommandant om zich naar Kotamobagoe (zie kaart I) te verplaatsen, teneinde aldaar verbinding met het Algemeen Hoofdkwartier op Java op te nemen.

De onder leiding van de voormalige commandant van Kakas agerende troepen welke in de loop van de dagen tot ruim 1 brigade waren terug gebracht, wisten zich nog geruime tijd in de Minahassa te handhaven.

Herhaalde malen werden door de vijand pogingen aangewend om deze guerilla troep in handen te krijgen; zo wist de brigade op 17 Februari '42 op succesvolle wijze door de Japanners, die hun bivak hadden omsingeld, heen te trekken. Het feit, dat het fourageren van levensmiddelen hoe langer hoe meer zorg ging baren, was oorzaak, dat de commandant besloot om de Minahassa te verlaten en zich in de richting Kotamobagoe te begeven (zie kaart I).

Op 20 Februari 1942 werd door de brigade de kust bereikt en werd per prauw de kust in Z. richting gevolgd. Na 14 uur varen werd Pasir Poetih bereikt, waar slechts kort werd verbleven, aangezien verschillende tekenen er op wezen, dat de bevolking niet geheel en al betrouwbaar was.

Hoewel de troep, tengevolge van het roeien tegen de sterke stroom, zeer vermoeid was, moest de tocht noodgedwongen worden voortgezet. Na 2 uur varen werd de prauw tengevolge van de zeer onstuimige zee op de kust gesmakt en was de brigade wel gedwongen om wederom aan land te gaan.

De Japanner was inmiddels de drenkelingen, tengevolge van door een visser gepleegd verraad, op het spoor gekomen, zodat op de dag na het aan land gaan de brigade krijgsgevangen werd gemaakt.

Zo eindigde op 22 Februari '42 de strijd van de laatste in de Minahassa vertoevende brigade.

Op grond van de waardering voor hun heldhaftig gedrag, werd het leven van de Commandant en van de bij de brigade ingedeelde militairen door de Japanner gespaard. Wij zullen dadelijk zien, dat de Jap. niet altijd een dergelijk ruim standpunt innam.

De troepencommandant van N. Celebes was inmiddels op 26 Januari te Kotamobagoe (zie kaart I) aangekomen, waar over het algemeen een wanordelijke toestand werd aangetroffen. Allereerst werden maatregelen genomen om de orde en rust in dit gebied te herstellen, voorts werd, aangezien hier radiografische gemeenschap met Java bestond, het verloop van de gebeurtenissen in de Minahassa aan het Algemeen Hoofdkwartier te Bandoeng gemeld.

Op 31 Januari werd bericht ontvangen dat de Troepencommandant van N. Celebes zich met een kleine dekking naar Makasser moest begeven, teneinde van daar naar Java te worden vervoerd.

Teneinde aan deze opdracht gevolg te kunnen geven begaf de Troe-

pencommandant zich naar de kust teneinde van daar naar Poso (zie kaart I), waar een detachement was gelegerd, over te steken. Tengevolge van de Japanse propaganda deden zich in N. Celebes meer en meer verschijnselen voor dat met tegenwerking op grote schaal van de zijde van de bevolking rekening moest worden gehouden, zodat de Troepencommandant besloot om ook de nog beschikbare troepen naar Poso te verplaatsen. Met het verkrijgen van scheepsgelegenheid gingen echter enige weken heen.

Eerst in de 2e helft van Februari werd van Taloeda (zie kaart I) per motor-vaartuig naar Poso vertrokken, welke plaats op 26 Februari 1942 werd gebreikt.

Maatregelen werden getroffen om de in de omgeving van Biniha (zie kaart I) achtergelaten troepen naar Midden Celebes over te brengen, alwaar deze tegen 5 Maart 1942 alle aankwamen.

In verband met het feit, dat de Troepencommandant eerst op 26 Februari Poso bereikte moest in verband met de ontwikkeling van de toestand in Z.W. Celebes van de reis naar Java worden afgezien. In verband hiermede besloot de troepencommandant om de detachementen Poso, Kolonedale en Paloe onder zijn bevelen te nemen, teneinde de strijd in Midden Celebes voort te zetten.

Capitulatie.

Na het bekend worden van de order van 8 Maart van de Leger Commandant, dat tot capitulatie van alle troepen moest worden overgegaan, besloot de troepencommandant op grond van het feit, dat slechts over zeer licht bewapende troepen werd beschikt, terwijl een gedeelte hiervan zelfs ongeoeffend was (inheemse militie), zomede wetende dat van het gros van de bevolking bij het voortzetten van de strijd geen steun was te verwachten, de Japanse Bevelhebber van het voornemen om tot capitulatie over te gaan in kennis te stellen. Daartoe werd op 12 Maart '42 een van de officieren naar Menado gezonden teneinde dit bericht aan de Japanse Commandant over te brengen. Als een van de voorwaarden had de Troepencommandant opgegeven, dat de troep met het oog op het handhaven van orde en rust in het bezit van de wapens zou worden gelaten.

De gezonden kapitein keerde terug met de order, dat alle officieren, w.o. in de eerste plaats de Troepencommandant, en alle Europese bestuursambtenaren zich naar Menado moesten begeven en dat alle wapens onverwijld moesten worden opgezonden.

Op 23 Maart vertrok de Troepencommandant met bestuursambtenaren en enkele niet bij de troepen ingedeelde officieren naar Menado. De eis, dat alle wapens moesten worden ingeleverd werd met het oog op het beschermen van verschillende Europese gezinnen niet aanvaard.

Na het vertrek van de Troepencommandant werd tot het overbrengen van de Europese gezinnen naar Menado overgegaan en de Japanse Bevelhebber zond na afloop van deze evacuatie een detachement ter sterkte van 50 man om de taak van het detachement aldaar over te nemen.

De eis, dat alle wapens moesten worden ingeleverd werd met het oog Daalen waren in die tussentijd van hun oorspronkelijke voornemen om

te capituleren teruggekomen en ontvingen de Japanners met vuur. De Commandant sneuvelde en vele Japanners werden gewond.

De Japanse troepen keerden naar Menado terug en een troepenmacht ter sterkte van 400 man werd uitgezonden om de strijd met De Jong en Van Daalen aan te binden. In de volgende maanden wisten deze 2 officieren zich tegen de overmachtige Jap. staande te houden. Aangezien zij in het bezit waren van een radiostation, waren zij in de gelegenheid om aan Australië hulp te vragen. Deze kon echter niet worden verleend, zodat het was te voorzien dat genoemde officieren zich op den duur gewonnen zouden moeten geven.

Het zou echter tot begin Augustus duren, voordat deze dappere officieren met enkele van hun getrouwen in handen van de meedogenloze vijand vielen, die er niet voor terug deinsde om zijn tegenstanders, die zo heldhaftig stand hadden gehouden, te onthoofden.

Na hun gevangenneming was ook de strijd in Midden-Celebes geëindigd.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

BOEKBESPREKING

ONDERDRUKKING EN VERZET.

Aflevering 5. De lotgevallen van onze krijgsgevangenen. De afwikkeling van het Departement van Defensie. Wat Generaal Winkelman niet mocht publiceren. Uitg. J. M. Meulenhoff, Amsterdam. Prijs per aflevering f 2.50.

In de Januari aflevering van dit jaar bespraken wij de afleveringen 3 en 4 van dit standaardwerk betreffende de Meidagen van 1940. Thans verscheen aflevering 5 met bovenstaande ondertitel, die derhalve eveneens van bijzonder belang is voor onze militaire lezers.

Nadat Generaal-majoor van Hilten en Lt-admiraal Fürstner de behandeling van de Meidagen hebben voltooid met twee hoofdstukjes betreffende de bondgenoten en de Koninklijke marine, volgen:

Prof. Mr J. H. W. Verzijl „de Capitulatie”;

A. Dalen Gilhuys „Het afwikkelingsbureau van het Dept. van Defensie, c.q. het Commissariaat voor de belangen van de v.m. Nederlandse weermacht”;

Kol. b.d. S. Veldmeyer „De Neder-

landse beroeps-officieren, adsp. officieren en adelborsten in krijgsgevangenschap”;

H. M. van Randwijk „Krijgsgevangenschap van het beroepspersoneel onder de rang van officier, het dpl.- en res. personeel van het Nederlandse leger.”

De gegevens voor de derde der voren genoemde bijdragen werden verzameld door Minister Fiévez.

Het geheel voert ons de sombere dagen na 15 Mei 1940 en alles wat daarop volgde met grote levendigheid en — wat elders wel eens wordt verzuimd — geplaatst in de lijst van de tijd voor ogen. De lezing is tevens geschikt misvattingen, die nog steeds de ronde doen, weg te nemen, zonder dat feiten en handelingen mooier zijn gemaakt dan zij waren.

Vele illustraties verlichten de tekst. Ons trof in het bijzonder het facsimilé van de perfide telex-order betreffende de behandeling van ontvluchte, doch weer gegrepen krijgsgevangenen, verzonden te Aken 4 Maart 1944, die het verdwijnen van vele onzer kameraden verklaart.

C.